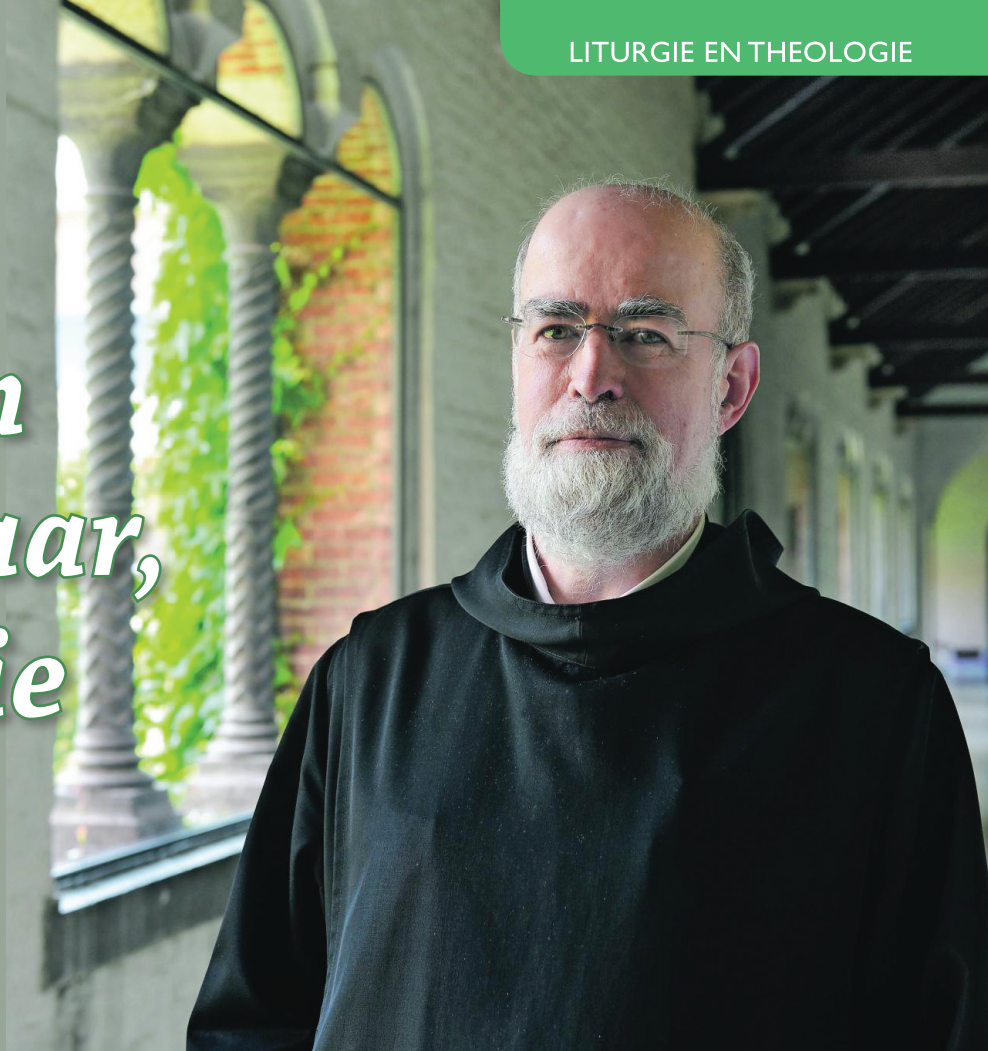

‘De psalm is een snaar, de liturgie de harp’

© Kerknet

Benoît Standaert schrijft en spreekt over de psalmen

Wat doet het bidden van de psalmen met een mens? Daarover heeft Benoît Standaert het op de diocesane spiritualiteitsdag voor vrijgestelden op 15 mei in Drongen. Als monnik en als auteur van een driedelige psalmcommentaar – die we hier kort voorstellen – is Standaert goed geplaatst om ons daarover te onderrichten.

Hoe belangrijk zijn de psalmen in het gebedsleven van de christen? Het gebed van religieuzen, priesters en diakens is geijkt op het getijdengebed en daarin staan de psalmen centraal. Het Tweede Vaticaans Concilie verlangde dat ook ‘het Godsvolk’ het getijdengebed geregeld zou bidden. Bovendien voorzag het Concilie, om de psalmen voor de gelovigen beter te ontsluiten, na de eerste lezing in de eucharistie zowel op zon- als weekdagen een passende antwoordpsalm.

In die geest publiceerde het driemaandelijks liturgisch tijdschrift *Zacheus* tussen 1992 en 2016 in elk nummer een psalmcommentaar van de hand van exegeet

Benoît Standaert. Die bijdragen, vervolledigd met commentaren op psalmen die niet in *Zacheus* verschenen, bundelde de Brugse monnik in een monumentale driedelige psalmcommentaar (*Leven met de psalmen*, 2006, 2014 en 2016, Lannoo). De boeken zijn de vrucht van bijna een kwarteeuw studie door een gepassioneerd bidder – monnik, kluizenaar en geleerde – en ze zijn bestemd voor een breed geïnteresseerd publiek.

In de inleiding van het eerste boekdeel stipt de auteur aan dat zijn commentaren slechts één stapsteen vormen in een omvattender project: “de bidder vandaag helpen waarlijk door te stoten tot de kern en de vrijheid

© Uitgeverij Lannoo

van het psalmgebed”. En hij formuleert enkele vuistregels die daarbij helpen: de psalmen ook buiten de gemeenschappelijke gebedstijd bidden, dat in grote ‘bogen’ van negen of twaalf psalmen na elkaar doen, opklimmend van I tot 150. En als een refrein klinkt het door de psalmcatechese van Standaert: om deze Bijbelse gebeden in het diepe geheugen te griffen, moeten we (geregeld) terug naar de maat die de monnikenvader Benedictus voorschreef: in één week door het hele Psalmboek heen. Nu doen abdijen er doorgaans twee weken over; het getijdengebed vier. Kortom, het komt eropaan de psalmen te verinnerlijken, ze tot geestelijk voedsel te maken, ze met aandacht en passie te bidden.

Als je er op die manier vertrouwd mee geraakt, is ook een laatste vuistregel dienstig: “Nu en dan tijd nemen om een psalm apart te bestuderen.” Daartoe leent Standaerts psalmcommentaar zich uitstekend. Door telkens aandacht te besteden aan de liturgische context waarin de psalmen voorkomen, speelt de auteur in op de psalmen zoals we ze het beste kennen. Hij gebruikt de vertaling van het getijdengebed en van het (licht variërende) lectionarium. Hij geeft telkens aan in welke liturgische setting de psalm wordt gebruikt en waar mogelijk ook waarom. “De psalm is een snaar; de liturgie de harp” – zie hier een van Standaerts lievelingsmetaforen.

“Het komt eropaan de psalmen te verinnerlijken, ze tot geestelijk voedsel te maken, ze met aandacht en passie te bidden.”

Gelukkig ontdekt een groeiend aantal vitale parochies vandaag de geestelijke kracht van een liturgie waar de psalmen mogen ‘meedoen’: ze nemen de antwoordpsalm ernstig, er vindt al eens een parochiale vespersdienst plaats, de parochieverantwoordelijken bidden met elkaar of voor of na de vergadering met medewerkers het liturgisch ochtend-, middag- of avondgebed. Ook in sommige zorgvoorzieningen en zelfs in gevangenissen herontdekken pastorale medewerkers tezamen met bewoners of patiënten het psalmgebed.

De commentaren van Standaert helpen pastorale verantwoordelijken zelf beter vertrouwd te raken met de psalmen en ze vormen een goudmijn voor Bijbelse catechese of – waarom niet? – voor een homilie over een psalm. “De zorg bij het schrijven is gericht op het gebedsleven zelf”, zegt de auteur. “Hoe dit door korte nota’s te bevruchten en hoe sommige duistere of netelige passages, in de vertaling en vaak reeds in de oorspronkelijke tekst, wat open te trekken en leesbaar te maken?”

In de kadertekst illustreren we hoe de auteur daarbij tewerk gaat, aan de hand van enkele fragmenten uit zijn commentaar op psalm 68. In de eucharistie van 15 mei, de dag waarop Standaert voor de pastorale vrijgestelden van het bisdom Gent komt spreken, is de antwoordpsalm een perikoop van die psalm.

Wie Benoît Standaert leest of hoort spreken over de psalmen, raakt onweerstaanbaar geboeid door die gebeden die het hart uitmaken van onze joods-christelijke gebedstraditie: neem en lees, kom en luister.

Peter Vande Vyvere

Zingt nu voor God, koninkrijken der aarde (Ps 68, 29-30, 33-35a, 35b-36c)

29 *Laat allen, o God, uw macht ondervinden,
voltooi wat Gij in ons hebt bewerkt.*

30 *Laat koningen met hun geschenken versieren
uw heiligdom in Jeruzalem.*

33 *Zingt nu voor God, koninkrijken der aarde:*

34 *Hij komt naderbij langs het hemelgewelf.
Daar klinkt zijn stem met machtig geluid:*

35 *erkent nu Gods heerschappij.*

35 *Zijn grootheid verschijnt boven Israëls velden,
in dreigende wolken zijn kracht.*

36 *Vreeswekkend is God in zijn heilig domein,
Hij schenkt zijn volk vermaardheid en sterkte:
gezegend zij Israëls God!*

Nadat de psalm op plechtige en beeldrijke wijze de grote gebeurtenissen van Gods reddend optreden met Israël schetste, bevinden we ons hier in een tweede deel: de oproep tot een feestelijke optocht om die God te vieren. In de voorafgaande verzen zagen we het volk Israël zelf optrekken. Hier worden alle “koninkrijken der aarde” uitgenodigd tot erkenning van Gods koningschap.

Eén centrum in deze psalm trekt alles naar zich toe: de nederige berg Sion met Gods “heilig domein”, raakvlak van hemel en aarde, van tijd en eeuwigheid. Wegens die cruciale rol die de Sinai hier speelt, associeert men deze psalm in het jodendom met het feest van Pinksteren en met de gave van de Torah op de vijftigste dag na Pasen.

Maar de psalm past ook goed bij het christelijke Pinksteren, onder meer wegens vers 29: “Laat dan uw macht, Heer, tot uiting komen, voltooi, God, wat Gij in ons hebt bewerkt.” De bekende Latijnse gebedsformule voor het feest van Pinksteren en het sacrament van het vormsel of *confirmatio* is letterlijk ontnomen aan dit vers: ‘*Confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis*’: ‘bevestig, o God, wat Gij in ons bewerkt hebt’ – namelijk de *confirmatio* van uw heilige Geest.

In het weekdagmissaal krijgt onze psalm een apart reliëf in de week voor Pinksteren, de zevende paasweek. Daar wordt op drie opeenvolgende dagen telkens een fragment eruit als antwoordpsalm gepresenteerd. Zo bereidt psalm 68 de weg voor naar het hoogtepunt van de Paastijd, het Pinksterfeest, waar wij naar God optrekken en God naar ons toekomt: “de God van ons heil” (v. 20), “de voltooiër van wat Hij in ons bewerkt heeft” (v. 29). Hij “is opgevaren” (v. 19) op Hemelvaartsdag en Hij zal “gaven geven” (v. 36) op de dag van Pinksteren.

Naar: Benoît Standaert, *Leven met de psalmen. Deel III*, Lannoo (Tielt), blz. 220-229.